

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

IZVJEŠTAJ

ZELENI MSP BAROMETAR 2025

RESPONSIBLE
BUSINESS HUB
BOSNIA AND HERZEGOVINA
RBH NETWORK

VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
FOREIGN TRADE CHAMBER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Sadržaj

Lista korištenih skraćenica	4
Lista grafikona	4
Lista tabela	4
Prilozi.....	4
1. Izvršni sažetak	5
2. Uvod	7
2.1. Kontekst istraživanja.....	7
2.2. Cilj istraživanja	7
3. Metodologija	8
3.1. Dizajn istraživanja	8
3.2. Uzorak.....	8
3.3. Prikupljanje podataka.....	8
3.4. Obrada i analiza podataka	9
4. PROFIL ISPITANIH PREDUZEĆA.....	10
4.1. Veličina preduzeća.....	10
4.2. Sektorska struktura.....	10
4.3. Izvozna orijentacija	11
4.4. Struktura prema sjedištu ispitanika.....	12
5. PERCEPCIJE MSP O ZELENOJ TRANZICIJI	12
5.1. Razumijevanje i značaj zelene tranzicije.....	12
5.2. Procjena utjecaja na poslovanje	13
5.3. Spremnost za prilagodbu.....	14
6. PRAKSE ODRŽIVOSTI I INVESTICIJE	15
6.1. Primjena mjera energetske efikasnosti i povećanja operativne efikasnosti	15
6.2. Investicije u zelene tehnologije i izvori financiranja.....	16
7. PREPREKE I IZAZOVI.....	17
7.1. Financijske prepreke.....	17
7.2. Regulatorni izazovi.....	18
7.3. Nedostatak znanja i informacija	18
7.4. Tržišni faktori	19
8. SURADNJA I KORIŠTENJE USLUGA U OBLASTI ZELENE TRANZICIJE	20
8.1. Korištenje domaćih i regionalnih usluga	20

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

8.2.	Razlozi za nekoristenje usluga	20
8.3.	Trendovi i implikacije	21
9.	KOMPARATIVNA ANALIZA 2024–2025	22
9.1.	Ključni indikatori promjene	22
9.2.	Sistematsko poređenje ključnih indikatora (2024 vs 2025)	23
9.3.	Poboljšanja, stagnacije i novi izazovi	23
9.4.	Analitička sinteza	25
10.	ZAKLJUČCI I PREPORUKE	25
10.1.	Zaključci	25
10.2.	Preporuke	26

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Lista korištenih skraćenica

CBAM - Mehanizam za ugljičnu prilagodbu na granicama (*eng. Carbon Border Adjustment Mechanism*)

CEFTA - Sporazum o slobodnoj trgovini u srednjoj Europi (*eng. Central European Free Trade Agreement*)

ESG – Okolišni, društveni i upravljački (*eng. Environmental, Social, Governance*)

EU - Evropska unija

MSP – Mala i srednja preduzeća

Lista grafikona

Grafikon 1 Struktura uzorka veličini preduzeća 10

Grafikon 2 Struktura uzorka prema sektoru 11

Grafikon 3 Struktura uzorka prema izveznoj orijentaciji 12

Grafikon 4 Struktura uzorka prema sjedištu ispitanika 12

Lista tabela

Tabela 1 Pregled trendova 2024–2025 23

Tabela 2 Pregled trendova 2024–2025 24

Prilozi

Prilog 1 Anketni upitnik

Prilog 2 Prilog 2, Excel Zeleni MSP barometar 2025

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

1. Izvršni sažetak

Zeleni MSP barometar 2025 predstavlja treći ciklus sistematskog praćenja percepcija, praksi i izazova malih i srednjih preduzeća (MSP) u Bosni i Hercegovini u kontekstu zelene tranzicije. Istraživanje je provedeno putem standardizirane online ankete na uzorku od 103 validna odgovora MSP iz različitih sektora i geografskih područja Bosne i Hercegovine. Metodološki kontinuitet sa prethodnim ciklusom iz 2024. godine omogućio je pouzdanu komparativnu analizu i identifikaciju trendova. Uzorak obuhvata preduzeća različitih veličina, pri čemu dominiraju mikro i mala preduzeća, što je u skladu sa strukturom MSP sektora u Bosni i Hercegovini.

Rezultati istraživanja pokazuju umjeren, ali jasan rast svijesti MSP o implikacijama zelene tranzicije na poslovanje. U poređenju s 2024. godinom, veći broj preduzeća prepoznaje potencijalni regulatorni i tržišni utjecaj zelenih politika, posebno u kontekstu izvoza i usklađivanja sa standardima Europske unije. Naime, 78% MSP prepoznaje zelenu tranziciju kao poslovnu priliku (u potpunosti ili djelimično), dok 73% preduzeća planira poduzimati aktivnosti povećanja efikasnosti u naredne dvije godine. Ipak, zelena tranzicija se i dalje dominantno posmatra kroz prizmu troškova i regulatornih zahtjeva, dok se njen strateški razvojni potencijal tek postepeno integrira u poslovne modele MSP.

U pogledu konkretnih praksi, MSP u Bosni i Hercegovini najčešće implementiraju mjere energetske efikasnosti i racionalizacije potrošnje resursa. To uključuje optimizaciju potrošnje električne energije, smanjenje otpada i efikasnije upravljanje sirovinama i vodom. Ove mjere su u velikoj mjeri motivirane smanjenjem operativnih troškova i relativno brzim povratom investicije. Primjera radi, 46% MSP investira u mjere energetske efikasnosti, dok 29% preduzeća ulaže ili planira ulagati u obnovljive izvore energije. S druge strane, dublje tehnološke transformacije, poput investiranja u napredne zelene tehnologije, obnovljive izvore energije ili razvoj novih zelenih proizvoda i usluga, prisutne su u ograničenom obimu i češće kod finansijski snažnijih preduzeća.

Investicije u zelene tehnologije i procese ostaju oprezne i umjerenog intenziteta. Većina MSP financira aktivnosti održivosti iz vlastitih sredstava, dok je korištenje grantova, subvencija i povoljnih kreditnih linija i dalje relativno ograničeno. Čak 56% preduzeća koristi vlastita sredstva kao primarni izvor financiranja, dok grantove koristi svega 6% MSP. Spremnost za buduća ulaganja postoji, ali je jasno uvjetovana dostupnošću finansijske i tehničke podrške. MSP izražavaju potrebu za kombinacijom grantova, povoljnih kredita i stručne pomoći u pripremi i implementaciji projekata, što potvrđuje da finansijski instrumenti imaju ključnu ulogu u ubrzanju tranzicije.

Komparativna analiza 2024–2025 pokazuje da struktura prepreka ostaje gotovo nepromijenjena. Finansijske barijere, uključujući nedostatak grantova i povoljnih kreditnih linija, i dalje se percipiraju kao ključni ograničavajući faktor. Administrativne i regulatorne prepreke, uključujući kompleksne procedure i nedovoljno jasne smjernice, nastavljaju opterećivati MSP. Administrativne i pravne barijere navodi 61% MSP, nedostatak znanja i ekspertize 60%, dok 57% ističe nedostatak grantova kao ključnu prepreku. Ograničeni interni kapaciteti i nedostatak ekspertize dodatno usporavaju proces tranzicije. Odsustvo značajnijih institucionalnih promjena između dva ciklusa djelimično objašnjava spor tempo napretka u pojedinim oblastima.

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Novo uvedena pitanja u ciklusu 2025 ukazuju i na relativno nizak nivo korištenja domaćih i regionalnih usluga u oblasti zelene tranzicije. Samo 42% MSP koristilo je usluge specijaliziranih kompanija, dok većina MSP nije koristila specijalizirane kompanije za realizaciju projekata energetske efikasnosti, digitalizacije ili inovacija. Razlozi za to uključuju percepciju visokih cijena, nedovoljno prilagođenu ponudu ili izostanak konkretne potrebe. Ovaj nalaz sugerira postojanje jaza između potreba MSP i razvoja tržišta stručnih usluga, te ukazuje na potrebu za jačanjem ekosistema podrške i boljim povezivanjem ponude i potražnje.

Sveukupno posmatrano, komparativna analiza između 2024. i 2025. godine ukazuje na umjeren rast svijesti i interesa za zelenu tranziciju, uz kontinuitet primjene osnovnih mjera održivosti. Međutim, stagnacija u strukturi financiranja, trajnost finansijskih i regulatornih prepreka te uvjetna spremnost za intenzivnija ulaganja potvrđuju da se tranzicija odvija postupno i bez značajnijih sistemskih pomaka.

Rezultati Zelenog MSP barometra 2025 potvrđuju da MSP u Bosni i Hercegovini nisu pasivni akteri zelene tranzicije, već preduzeća koja se nalaze u fazi prilagođavanja i postepenog usvajanja održivih praksi. Ipak, ubrzanje procesa zahtijeva snažnije i dostupnije finansijske instrumente, pojednostavljenje administrativnih procedura, jačanje tehničke i konsultantske podrške te razvoj tržišnih podsticaja i integraciju MSP u zelene lance vrijednosti. Posebno se ističe potreba za integriranim pristupom koji kombinuje finansijske instrumente, tehničku podršku i razvoj tržišnih mehanizama kako bi se ubrzala implementacija zelenih investicija. Kontinuirano praćenje trendova kroz institucionalizirani Barometar ostaje ključno za donošenje politika zasnovanih na podacima.

Zeleni MSP barometar 2025 pokazuje da potencijal za ubranu zelenu tranziciju postoji, ali da njegova realizacija ovisi od koordiniranog djelovanja javnog i privatnog sektora, razvojnih partnera i finansijskih institucija. U tom kontekstu, Barometar pruža važnu empirijsku osnovu za oblikovanje ciljanih politika podrške MSP u procesu zelene tranzicije.

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz
Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

2. Uvod

2.1. Kontekst istraživanja

Zeleni MSP barometar predstavlja kontinuirani analitički instrument usmjeren na praćenje percepcija, praksi i izazova MSP u Bosni i Hercegovini u kontekstu zelene tranzicije. Barometar se razvija kao alat za sistematsko prikupljanje empirijskih podataka koji omogućavaju sagledavanje spremnosti privatnog sektora za prilagodbu regulatornim, tržišnim i tehnološkim promjenama koje proizlaze iz procesa dekarbonizacije i prelaska na održive modele poslovanja.

U širem kontekstu, zelena tranzicija postaje sve značajniji faktor konkurentnosti, posebno imajući u vidu obaveze koje proizlaze iz europskog regulatornog okvira (npr. Europski zeleni plan, CBAM mehanizam, ESG zahtjevi u lancima vrijednosti). Za ekonomiju Bosne i Hercegovine, u kojoj MSP čine okosnicu privredne strukture, sposobnost prilagodbe zelenim standardima direktno utiče na izvoznu konkurentnost, pristup financiranju i dugoročnu održivost poslovanja.

Rezultati istraživanja iz 2025. godine zasnivaju se na uzorku od 103 validna odgovora MSP iz cijele Bosne i Hercegovine. Struktura uzorka obuhvata preduzeća različitih veličina, sektora i geografskih lokacija, čime je omogućeno analitičko sagledavanje ključnih obrazaca ponašanja i percepcija unutar MSP sektora.

Zeleni MSP barometar ima trostruku ulogu:

1. Dijagnostičku, pruža presjek trenutnog stanja u pogledu znanja, stavova i primjene mjera održivosti.
2. Komparativnu, omogućava poređenje rezultata između ciklusa (2024–2025) i identifikaciju trendova.
3. Stratešku, služi kao analitička osnova za oblikovanje programa podrške, politika i intervencija usmjerenih na zelenu tranziciju MSP.

Kontinuitet sa prethodnim ciklusima istraživanja predstavlja ključnu metodološku pretpostavku ovog izdanja Barometra. Struktura anketnog upitnika, formulacija pitanja i način agregiranja podataka zadržani su u skladu s Barometrom iz 2024. godine, čime je osigurana uporedivost rezultata kroz vrijeme. Dodatna pitanja uključena u ovogodišnji ciklus nadograđuju postojeći analitički okvir bez narušavanja kontinuiteta ključnih indikatora.

Na taj način, Zeleni MSP barometar 2025 ne predstavlja izolirano istraživanje, već nastavak sistematskog praćenja dinamike zelene tranzicije unutar MSP sektora Bosne i Hercegovine.

2.2. Cilj istraživanja

Cilj Zelenog MSP barometra 2025 jeste prikupljanje i analiza podataka o percepcijama, praksama i izazovima MSP u Bosni i Hercegovini u vezi sa zelenom tranzicijom, te izrada sveobuhvatnog analitičkog izvještaja koji omogućava poređenje sa prethodnim ciklusom istraživanja.

Specifično, istraživanje ima za cilj da:

- a) ispita nivo informiranosti MSP o zelenoj tranziciji i njenim implikacijama,
- b) sagleda u kojoj mjeri MSP već primjenjuju mjere energetske efikasnosti i održivosti,
- c) identificira obrasce financiranja investicija povezanih sa mjerama mjere energetske efikasnosti i održivosti,
- d) utvrdi prepreke koje usporavaju širu implementaciju zelenih rješenja,
- e) procijeni spremnost MSP na buduća ulaganja u održive procese, proizvode i usluge,
- f) omogući komparativnu analizu rezultata između 2024. i 2025. godine.

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Fokus istraživanja nije na normativnom ocjenjivanju poslovanja pojedinačnih preduzeća, već na prikupljanju agregiranih i statistički obradivih podataka koji omogućavaju identifikaciju trendova i obrazaca na nivou sektora. Takav pristup osigurava da rezultati istraživanja predstavljaju pouzdanu osnovu za analitičko zaključivanje i preporuke usmjerene na unapređenje procesa zelene tranzicije MSP u Bosni i Hercegovini.

Na taj način, Zeleni MSP barometar 2025 doprinosi jačanju baze znanja o stanju i perspektivama zelene tranzicije u privatnom sektoru, te predstavlja relevantan alat za informirano oblikovanje budućih intervencija i politika podrške.

3. Metodologija

3.1. Dizajn istraživanja

Zeleni MSP barometar 2025 proveden je kao kvantitativno istraživanje zasnovano na online anketi, s ciljem prikupljanja standardiziranih podataka od MSP u Bosni i Hercegovini. Kvantitativni pristup odabran je kako bi se omogućila sistematična obrada podataka, statistička analiza i identifikacija obrazaca ponašanja i percepcija na nivou MSP sektora.

Instrument istraživanja predstavlja standardizirani anketni upitnik¹, koji je zadržao strukturu i formulaciju pitanja korištenih u prethodnom ciklusu Barometra (2024), uz minimalna proširenja koja ne utiču na kontinuitet ključnih indikatora. Ovakav pristup omogućava:

- g) metodološku konzistentnost,
- h) pouzdanu uporedivost rezultata kroz vrijeme,
- i) identifikaciju promjena i trendova u percepcijama i praksama MSP.

Upitnik obuhvata pitanja zatvorenog tipa (jednostruki i višestruki izbor), kao i ograničeni broj otvorenih pitanja radi dodatnog kontekstualnog pojašnjenja pojedinih odgovora. Struktura pitanja osigurava logičan slijed tematskih cjelina, od općih karakteristika preduzeća, preko percepcija i postojećih praksi, do prepreka i potreba za podrškom.

3.2. Uzorak

Istraživanje je realizirano na uzorku od 103 validna odgovora MSP-a. Uzorak obuhvata preduzeća različitih veličina, sektora i geografskih lokacija, čime je omogućena osnovna strukturalna analiza unutar MSP populacije.

3.3. Prikupljanje podataka

Podaci su prikupljeni putem online ankete kreirane korištenjem *Microsoft Forms* aplikacije i distribuirane prema MSP putem elektronske pošte, u skladu s definiranim planom implementacije. Za potrebe distribucije ankete, formirana je i konsolidirana baza podataka preduzeća u Bosni i Hercegovini koja obuhvata više od 3.000 preduzeća sa kontakt email adresama. Korištenjem ove baze, anketni link je upućen svim kontaktima.

Online distribucija omogućila je efikasno obuhvatanje širokog spektra preduzeća uz minimalno administrativno opterećenje ispitanika, te osigurala tehničku jednostavnost pristupa anketi putem različitih uređaja.

¹ Prilog 1, Anketni upitnik

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Unatoč činjenici da je poziv za učešće u anketi upućen na veliki broj adresa, stopa odgovora bila je niska i iznosila je približno 3%. Na temelju prethodnog iskustva u provođenju istraživanja među ovom ciljnom grupom, može se zaključiti da navedena stopa ne predstavlja specifičnost isključivo ovog istraživanja, već odražava opću razinu spremnosti MSP populacije u Bosni i Hercegovini da učestvuje u sličnim anketnim istraživanjima. Stoga su, u cilju doseganja ispitanika, provedene dodatne aktivnosti, uključujući slanje podsjetnika, te selektivne telefonske kontakte s preduzećima.

Anketa je provedena uz osiguravanje:

- dobrovoljnog učešća ispitanika,
- anonimnosti odgovora,
- korištenja podataka isključivo u agregiranom i analitičkom obliku,
- zaštite podataka u skladu s važećim propisima o zaštiti ličnih podataka.

Prikupljeni podaci nisu korišteni za individualnu procjenu preduzeća, već isključivo za statističku i analitičku obradu na agregiranom nivou.

3.4. Obrada i analiza podataka

Nakon završetka prikupljanja podataka, izvršena je priprema baze podataka za analitičku obradu.² Ovaj proces je uključivao:

- provjeru potpunosti i konzistentnosti odgovora,
- uklanjanje eventualnih duplih ili tehnički neispravnih zapisa,
- j) strukturiranje podataka u Excel formatu za daljnju obradu.

Analiza podataka provedena je u nekoliko koraka.

Prvo, izvršena je deskriptivna analiza, kojom su izračunate frekvencije i procentualne raspodjele odgovora za svako pitanje. Ova analiza omogućava pregled osnovnih obrazaca percepcija i praksi MSP u vezi sa zelenom tranzicijom.

Drugo, gdje je to bilo relevantno, podaci su, analizirani i u odnosu na osnovne karakteristike preduzeća (veličina, sektor i geografska distribucija), kako bi se identificirale potencijalne razlike između podgrupa unutar uzorka.

Treće, izvršena je komparativna analiza rezultata 2024–2025, zasnovana na identičnim pitanjima i indikatorima korištenim u prethodnom ciklusu Barometra. Ova analiza omogućava identifikaciju:

- promjena u percepcijama MSP,
- promjena u primjeni mjera održivosti,
- novih ili intenziviranih prepreka,
- k) promjena u planovima budućih investicija.

Na ovaj način, metodološki okvir Zelenog MSP barometra 2025 osigurava pouzdanu osnovu za analitičko tumačenje rezultata i formuliranje zaključaka u narednim poglavljima izvještaja.

² Prilog 2, Excel Zeleni MSP barometar 2025

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

4. PROFIL ISPITANIH PREDUZEĆA

Ovo poglavlje daje deskriptivni pregled uzorka obuhvaćenog istraživanjem Zeleni MSP barometar 2025. Ukupan broj validnih odgovora iznosi 103 preduzeća. Analiza strukture uzorka omogućava bolje razumijevanje konteksta u kojem se interpretiraju nalazi u narednim poglavljima, te osigurava transparentnost u pogledu reprezentativnosti i distribucije ispitanika.

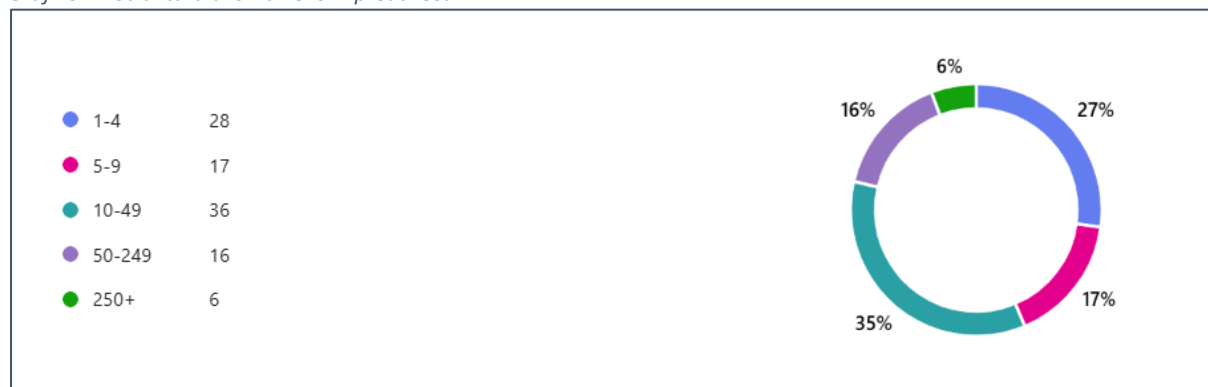
Struktura uzorka obuhvata različite veličine preduzeća, sektore i geografske lokacije, što omogućava analitičko sagledavanje osnovnih obrazaca unutar MSP sektora. Iako uzorak ne predstavlja statistički reprezentativnu populaciju svih MSP u BiH u formalnom smislu, njegova raznolikost omogućava relevantne uvide u trendove, percepcije i prakse vezane za zelenu tranziciju

4.1. Veličina preduzeća

Struktura uzorka prema veličini preduzeća pokazuje da najveći udio čine preduzeća sa 10–49 zaposlenih (35%), što potvrđuje dominantnu zastupljenost malih preduzeća u istraživanju. Slijede mikro preduzeća sa 1–4 zaposlena (27%) te preduzeća sa 5–9 zaposlenih (17%). Srednja preduzeća sa 50–249 zaposlenih čine 16% uzorka, dok su velika preduzeća sa 250 i više zaposlenih zastupljena sa 6%.

Ovakva raspodjela potvrđuje da uzorak primarno reflektira strukturu MSP sektora u Bosni i Hercegovini, uz naglašenu zastupljenost mikro i malih preduzeća, što odražava opću strukturu MSP sektora u Bosni i Hercegovini. Prisustvo srednjih i velikih kompanija upotpunjuje sliku, što omogućava širi analitički uvid u različite segmente poslovne zajednice.

Grafikon 1 Struktura uzorka veličini preduzeća

4.2. Sektorska struktura

Sektorska struktura uzorka pokazuje da je najveći broj ispitanih preduzeća iz prerađivačke industrije (29%), zatim iz drugih uslužnih djelatnosti (23%) stručne, naučne i tehničke djelatnosti zastupljene su sa 11%, informacije i komunikacije, kao i građevinarstvo su zastupljeni sa po 7%, dok ostale djelatnosti čine 23% uzorka.

Ovakva raspodjela ukazuje na relativno uravnotežen uzorak sa izraženim učešćem proizvodnog i uslužnog sektora, uz prisustvo preduzeća iz različitih grana djelatnosti, što omogućava sektorski diverzificiran analitički uvid u stanje zelene tranzicije među MSP u Bosni i Hercegovini. Istovremeno, ovakva struktura uzorka omogućava poređenje obrazaca

Sufinansira
Evropska unija

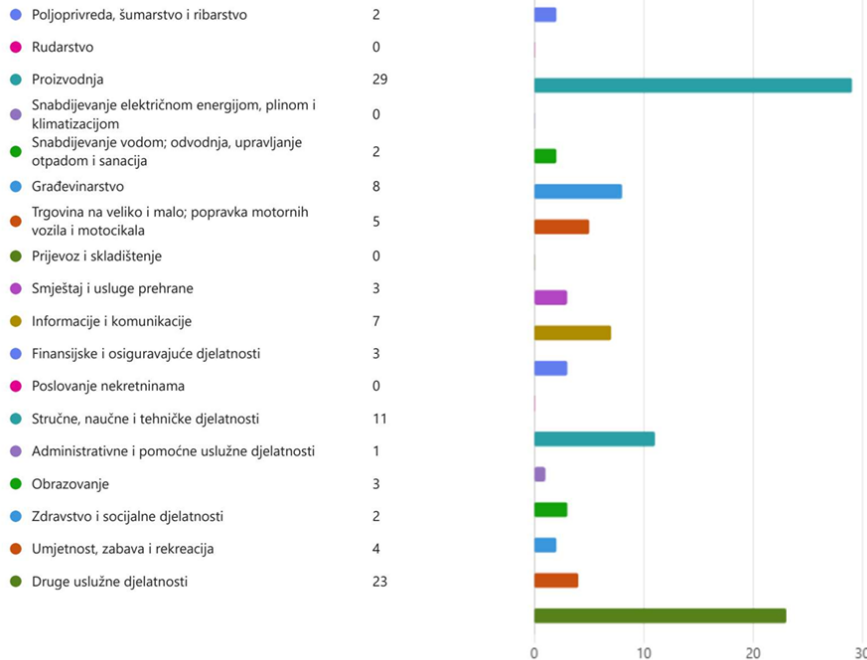
german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

ponašanja između proizvodnih i uslužnih djelatnosti, što je posebno relevantno za interpretaciju investicionih praksi, regulatornih izazova i tržišnih faktora u narednim poglavljima.

Grafikon 2 Struktura uzorka prema sektoru

4.3. Izvozna orijentacija

Rezultati istraživanja pokazuju da većina ispitanih preduzeća (62%) primarno posluje na domaćem tržištu. Istovremeno, značajan dio MSP (38%) glavninu proizvoda ili usluga plasira na ino tržište. Od toga, 24% preduzeća svoje proizvode ili usluge izvozi pretežito na tržište Evropske unije, dok oko 14% preduzeća proizvode ili usluge plasira na druga inostrana tržišta, uključujući CEFTA zemlje i druga međunarodna tržišta.

Izvozna orijentacija predstavlja važan faktor u kontekstu zelene tranzicije, jer su izvozno aktivna preduzeća češće izložena međunarodnim standardima održivosti, ESG zahtjevima i regulatornim mehanizmima poput Mehanizma za prilagođavanje ugljika na granicama (CBAM). Poslovanje u okviru EU lanaca vrijednosti dodatno povećava potrebu za usklađivanjem sa standardima energetske efikasnosti, smanjenja emisija i transparentnog izvještavanja o održivosti.

Stoga se može zaključiti da dio MSP sektora u Bosni i Hercegovini već posluje u regulatornom i tržišnom okruženju koje intenzivira zahtjeve za zelenom transformacijom, što ima direktne implikacije na njihovu spremnost i potrebu za implementacijom održivih praksi. Ovaj nalaz je posebno relevantan za interpretaciju investicionih odluka i percepcije regulatornih izazova u narednim poglavljima, gdje se pokazuje da izvozno orijentirana preduzeća češće prepoznaju zelenu tranziciju kao faktor konkurentnosti.

Sufinansira
Evropska unija

Implemented by
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Grafikon 3 Struktura uzorka prema izvoznjoj orijentaciji

4.4. Struktura prema sjedištu ispitanika

Struktura uzorka prema sjedištu MSP pokazuje da najveći udio ispitanih preduzeća dolazi iz Federacije Bosne i Hercegovine (75%), dok Republika Srpska čini 23% uzorka, a Brčko distrikt BiH nepunih 2%.

Iako ovakva teritorijalna raspodjela odražava dominantnu zastupljenost preduzeća iz Federacije BiH, uključenost ispitanika iz velikog broja lokalnih zajednica i različitih dijelova Bosne i Hercegovine osigurava geografski diverzificiran uvid u strukturu uzorka, što omogućava relevantnu analizu percepcija i praksi MSP u kontekstu zelene tranzicije na nivou cijele zemlje, uz napomenu da uzorak nema statističku reprezentativnost po entitetskoj ili regionalnoj strukturi.

Grafikon 4 Struktura uzorka prema sjedištu ispitanika

5. PERCEPCIJE MSP O ZELENOJ TRANZICIJI

5.1. Razumijevanje i značaj zelene tranzicije

Rezultati Zelenog MSP barometra 2025 pokazuju da je nivo razumijevanja koncepta zelene tranzicije među MSP heterogen i varira u ovisnosti od veličine preduzeća i sektora djelatnosti. Prema rezultatima istraživanja, 50% ispitanika navodi da je djelimično upoznato sa konceptom zelene tranzicije i da bi željelo dodatne informacije, dok 30% smatra da ne zna dovoljno o ovoj temi, a 19% smatra da posjeduje dovoljno znanja.

Ovaj nalaz je konzistentan s rezultatima Barometra 2024, prema kojima većina MSP (56%) nije smatrala klimatske promjene egzistencijalnom prijetnjom za vlastito poslovanje, ali je istovremeno izražavala interes za dodatnim učenjem

Sufinansira
Evropska unija

i informiranjem (71%). I u 2025. godini vidljivo je da se zelena tranzicija još uvijek ne percipira dominantno kao hitan rizik, već prije kao proces čiji puni efekti i dalje nisu u potpunosti jasni svim akterima. Naime, 55% MSP ne smatra klimatske promjene egzistencijalnom prijetnjom za svoje poslovanje, dok 25% smatra da takva prijetnja postoji.

Istovremeno, značajan broj MSP (76%) prepoznaje zelenu tranziciju kao potencijalnu poslovnu priliku (25% u potpunosti i 51% djelimično), posebno u kontekstu pristupa novim tržištima, povećanja energetske efikasnosti i dugoročnog smanjenja operativnih troškova. Ovakva percepcija ukazuje na postepeni pomak od defanzivnog ka proaktivnom razumijevanju zelene tranzicije.

Unakrsna analiza prema veličini preduzeća pokazuje jasnu diferencijaciju u percepciji rizika i nivou informiranosti. Dok samo 10,7% mikro preduzeća klimatske promjene smatra egzistencijalnom prijetnjom, kod velikih preduzeća (250+ zaposlenih) taj udio iznosi 50%. Istovremeno, gotovo polovina mikro preduzeća (46%) navodi da ne posjeduje dovoljno znanja o zelenoj tranziciji, dok je taj udio značajno niži kod srednjih preduzeća. Ovi podaci ukazuju na jasnu povezanost između veličine preduzeća i kapaciteta za razumijevanje klimatskih i regulatornih implikacija, što potvrđuje da veća preduzeća brže internaliziraju zahtjeve zelene tranzicije zbog veće izloženosti tržišnim i regulatornim pritiscima.

5.2. Procjena utjecaja na poslovanje

Kada je riječ o procjeni utjecaja zelene tranzicije na poslovanje, rezultati 2025. godine ukazuju na diferencirane i nijansirane stavove među MSP. Na pitanje da li klimatske promjene predstavljaju egzistencijalnu prijetnju za njihovo preduzeće, 55% ispitanika odgovorilo je negativno, dok 19% navodi da nema dovoljno znanja da zauzme jasan stav. Samo 25% preduzeća smatra da klimatske promjene predstavljaju direktnu egzistencijalnu prijetnju njihovom poslovanju. Ovi podaci ukazuju da većina MSP i dalje ne percipira zelenu tranziciju primarno kroz prizmu neposrednog rizika.

Međutim, percepcija se značajno mijenja kada se zelena tranzicija sagleda kao potencijalna poslovna prilika. Na tvrdnju da „zelena tranzicija predstavlja priliku za moje preduzeće“, čak 76% ispitanika (25% u potpunosti i 51% djelimično) izražava suglasnost. Ovaj podatak pokazuje da, iako zelena tranzicija nije dominantno percipirana kao egzistencijalna prijetnja, značajan broj MSP prepoznaje njen razvojni i tržišni potencijal.

Unakrsna analiza pokazuje da je percepcija zelene tranzicije kao poslovne prilike izraženija kod srednjih i velikih preduzeća. Dok se kod mikro preduzeća dominantno javlja umjereni, donekle pozitivan stav, veći udio srednjih i velikih preduzeća iskazuje snažnije slaganje s tvrdnjom da tranzicija predstavlja poslovnu priliku. Ovaj obrazac sugerira da kapacitet i tržišna izloženost utiču na strateško pozicioniranje prema zelenim politikama.

U poređenju s 2024. godinom, može se uočiti blagi pomak ka većoj svijesti o potencijalnim implikacijama zelene tranzicije, naročito među preduzećima koja posluju na međunarodnim tržištima ili su uključena u izvozne lance vrijednosti. Prema nalazima iz 2024. godine, veliki broj MSP je naveo da ne smatra klimatske promjene neposrednom prijetnjom, dok rezultati 2025. pokazuju povećanu spremnost da se razmatraju operativne i finansijske implikacije zelenih politika.

Dodatno, 61% preduzeća navodi da već poduzima konkretne radnje s ciljem povećanja efikasnosti u poslovanju. Najčešće mjere uključuju realizaciju aktivnosti energetske efikasnosti (46%), smanjenje proizvodnog otpada (31%) te korištenje obnovljivih izvora energije (30%). Ovi podaci sugeriraju da se utjecaj zelene tranzicije sve više internalizira kroz operativne i investicione odluke, a ne ostaje isključivo na nivou deklarativne percepcije.

Sufinansira
Evropska unija

Ukupno posmatrano, rezultati ukazuju da MSP sektor u Bosni i Hercegovini ne percipira zelenu tranziciju primarno kao neposrednu prijetnju, ali je sve više prepoznaje kao faktor koji će dugoročno oblikovati konkurentnost, regulatorne zahtjeve i tržišne uvjete poslovanja.

5.3. Spremnost za prilagodbu

Rezultati istraživanja za 2025. godinu pokazuju da MSP u Bosni i Hercegovini iskazuju izraženu, ali uvjetnu spremnost za daljnje prilagođavanje zahtjevima zelene tranzicije. Čak 72% ispitanika (74 od 103) navodi da u naredne dvije godine planira poduzeti radnje s ciljem povećanja efikasnosti poslovanja. Ovaj podatak ukazuje na snažan deklarativni interes za nastavak ulaganja u mjere održivosti.

Planirane aktivnosti dominantno se odnose na mjere energetske efikasnosti (50%), korištenje obnovljivih izvora energije (41%) te smanjenje proizvodnog otpada (24%). Dodatno, 22% ispitanika navodi da već u svom asortimanu nudi zelene proizvode ili usluge, dok 32% ispitanika ističe spremnost za ulaganje u razvoj takvih proizvoda, a dodatnih 53% navodi da su spremni ulagati uz adekvatnu podršku državnih institucija ili donatora. Ovi rezultati jasno pokazuju da je spremnost za prilagodbu široko prisutna, ali u velikoj mjeri uvjetovana vanjskim faktorima.

Unatoč rastu interesa, i dalje je vidljiva izražena ovisnost o vanjskoj podršci, posebno u vidu grantova, subvencija i tehničke pomoći. Većina MSP investicije financira vlastitim sredstvima (55%), dok je korištenje kreditnih sredstava (15%), državnih poticaja (12%) i donatorskih poticaja (7%) znatno manje zastupljeno. Ovakva struktura financiranja ukazuje na ograničene interne kapacitete i oprez u pogledu većih investicija.

Spremnost za prilagodbu dodatno je uvjetovana dostupnošću finansijskih instrumenata, regulatornom jasnoćom, pristupom tehničkoj i konsultantskoj podršci te kvalificiranoj radnoj snazi. Kao ključne prepreke ispitanici i dalje navode administrativne i pravne barijere (60%), nedostatak adekvatne finansijske podrške u vidu grantova (57%), nedostatak znanja i ekspertize (58%) te nedostatak povoljnih kreditnih sredstava (34%). Ovi faktori su već identificirani kao ključni izazovi u prethodnom ciklusu istraživanja, a rezultati za 2025. godinu potvrđuju kontinuitet tih strukturnih ograničenja.

Unakrsna analiza sugerira da je spremnost za prilagodbu izraženija kod srednjih i velikih preduzeća, koja u većem procentu prepoznaju i rizike i tržišne implikacije zelene tranzicije. Mikro preduzeća, s druge strane, češće iskazuju ograničeno znanje i nižu percepciju regulatornog rizika, što upućuje na potrebu ciljane podrške upravo ovoj kategoriji MSP.

Komparativna analiza između 2024. i 2025. godine ukazuje na sljedeće trendove:

- Postepeni rast svijesti: U 2025. godini vidljiv je umjeren porast razumijevanja koncepta zelene tranzicije i njenih implikacija u odnosu na 2024. godinu.
- Zadržavanje strukturalnih prepreka: Administrativne barijere, nedostatak finansijske podrške i nedostatak ekspertize i dalje su među ključnim izazovima, što je konzistentno s nalazima iz 2024. godine
- Rast interesa za ulaganja uz podršku: MSP sve češće izražavaju spremnost da investiraju u zelene proizvode i procese, ali pod uvjetom adekvatne institucionalne i finansijske podrške.
- Jačanje percepcije tržišne dimenzije: Preduzeća sve više prepoznaju da zelena tranzicija može imati implikacije na konkurentnost, posebno u izvoznim sektorima.

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Ukupno posmatrano, rezultati sugeriraju da se MSP sektor u Bosni i Hercegovini nalazi u fazi tranzicijskog sazrijevanja. Svijest i interes za prilagodbu rastu, ali intenzitet i brzina implementacije zelenih praksi ostaju uvjetovani institucionalnim, finansijskim i tehničkim okruženjem u kojem preduzeća posluju.

6. PRAKSE ODRŽIVOSTI I INVESTICIJE

6.1. Primjena mjera energetske efikasnosti i povećanja operativne efikasnosti

Rezultati istraživanja za 2025. godinu pokazuju da značajan broj MSP već poduzima konkretne mjere s ciljem povećanja efikasnosti poslovanja i optimizacije korištenja resursa. Oko 61% ispitanika navodi da trenutno provodi aktivnosti usmjerene na povećanje efikasnosti i održivosti poslovanja, što potvrđuje da MSP zelenu tranziciju najčešće operacionaliziraju kroz mjere koje imaju direktan utjecaj na poslovnu efikasnost.

Posmatrano prema vrstama mjera, MSP najčešće poduzimaju aktivnosti usmjerene na realizaciju mjera energetske efikasnosti (46%), smanjenje proizvodnog otpada (31%) te korištenje obnovljivih izvora energije (30%). Dodatno, dio preduzeća provodi optimizaciju proizvodnih procesa i racionalizaciju potrošnje resursa (17%) te mjere smanjenja potrošnje vode (11%). Ovi podaci ukazuju da MSP primjenjuju različite pristupe povećanju efikasnosti, pri čemu su mjere često kombinacija energetske, procesne i organizacijske unapređenja.

Unakrsna analiza prema veličini preduzeća pokazuje jasnu korelaciju između organizacijske veličine i implementacije mjera efikasnosti. Veći organizacijski i finansijski kapaciteti omogućavaju sistematičniji pristup unapređenju efikasnosti, dok mikro preduzeća češće implementiraju pojedinačne mjere koje zahtijevaju manja ulaganja i brži povrat investicije.

Istovremeno, 72% preduzeća navodi da u naredne dvije godine planira poduzimati dodatne radnje s ciljem povećanja efikasnosti poslovanja, pri čemu se planirane aktivnosti najčešće odnose na mjere energetske efikasnosti (50%), korištenje obnovljivih izvora energije (41%) te optimizaciju proizvodnih procesa (24%). Ovaj nalaz potvrđuje da MSP prepoznaju unapređenje efikasnosti kao kontinuiran proces, a ne kao jednokratnu aktivnost.

Rezultati također pokazuju da MSP mjere održivosti prvenstveno posmatraju kroz prizmu povećanja poslovne efikasnosti i smanjenja troškova, dok su širi okolišni efekti često sekundarni rezultat ovih aktivnosti. Ovakav pristup ukazuje da ekonomski motivi predstavljaju primarni pokretač implementacije zelenih praksi među MSP.

U poređenju s 2024. godinom može se uočiti kontinuitet u primjeni mjera povećanja efikasnosti, ali i postepeno širenje spektra aktivnosti. Dio preduzeća prelazi sa jednostavnih operativnih mjera ka kompleksnijim ulaganjima, uključujući integraciju obnovljivih izvora energije i modernizaciju proizvodnih procesa. Ipak, intenzitet ovih ulaganja i dalje je značajno uvjetovan finansijskim kapacitetima i dostupnošću eksternih izvora podrške.

Ukupno posmatrano, rezultati ukazuju da MSP u Bosni i Hercegovini zelenu tranziciju najčešće operacionaliziraju kroz mjere koje direktno doprinose povećanju efikasnosti poslovanja. Ovakav pragmatičan pristup može predstavljati dobru osnovu za daljnju transformaciju, posebno ukoliko bude praćen dostupnim finansijskim i tehničkim instrumentima podrške..

Sufinansira
Evropska unija

6.2. Investicije u zelene tehnologije i izvori financiranja

Kada je riječ o investiranju u zelene tehnologije i procese održivosti, rezultati za 2025. godinu ukazuju na oprezan, ali prisutan investicioni angažman MSP u Bosni i Hercegovini. Iako značajan broj preduzeća provodi mjere povećanja efikasnosti poslovanja, intenzitet i obim investicija i dalje su umjereni i dominantno usmjereni na aktivnosti sa relativno brzim povratom ulaganja.

Investicije su najčešće usmjerene na mjere energetske efikasnosti (46%), korištenje obnovljivih izvora energije (30%) te optimizaciju proizvodnih procesa i smanjenje operativnih troškova. Veće kapitalne investicije, poput tehnološke modernizacije proizvodnih linija ili integracije naprednih zelenih tehnologija, rjeđe su zastupljene i u pravilu su uvjetovane dostupnošću eksternih finansijskih instrumenata.

Analiza prema veličini preduzeća pokazuje da su investicije u zelene tehnologije značajno diferencirane. Srednja i velika preduzeća češće provode strukturiranija ulaganja i izdvajaju veći udio prihoda za zelene mjere, dok mikro preduzeća češće implementiraju parcijalne mjere manjeg obima. Ovaj nalaz potvrđuje da finansijski i organizacijski kapaciteti predstavljaju ključni diferencirajući faktor u dinamici zelene tranzicije.

Kada je riječ o izvorima financiranja, MSP dominantno koriste vlastita sredstva za realizaciju aktivnosti vezanih za održivost. Čak 55% ispitanika navodi interne izvore kao primarni način financiranja investicija u zelene mjere. U poređenju s tim, korištenje eksternih instrumenata ostaje znatno ograničeno, jer samo 15% preduzeća koristi kreditna sredstva, 12% državne poticaje, dok se svega 7% oslanja na donatorske grantove.

Ovakva struktura financiranja ukazuje na ograničenu dostupnost ili nedovoljnu iskorištenost postojećih instrumenata podrške, ali i na oprez MSP u preuzimanju dodatnog finansijskog rizika. Diferencirana analiza također pokazuje da je korištenje grantova i eksternih finansijskih instrumenata izraženije kod srednjih i velikih preduzeća, dok mikro preduzeća gotovo u potpunosti ovise o vlastitim sredstvima, što dodatno ograničava njihove investicione mogućnosti.

Istovremeno, rezultati istraživanja pokazuju da MSP prepoznaju potrebu za snažnijom institucionalnom i finansijskom podrškom. Kao ključne prepreke daljnjim investicijama ispitanici navode administrativne i pravne barijere (60%), nedostatak adekvatne finansijske podrške u vidu grantova (57%), nedostatak znanja i ekspertize (58%) te ograničen pristup povoljnim kreditnim sredstvima (34%). Ovi podaci ukazuju na potrebu za unapređenjem finansijskih instrumenata i jačanjem tehničke podrške MSP u procesu zelene tranzicije.

Uporedno posmatrano s rezultatima iz 2024. godine, obrazac ulaganja ostaje relativno stabilan. Prisutan je kontinuiran interes za investiranje, ali uz izražen oprez i fokus na mjere koje donose neposredne operativne koristi. Istovremeno, 72% preduzeća navodi da u naredne dvije godine planira poduzimati aktivnosti povećanja efikasnosti, dok 53% izražava spremnost za ulaganje u razvoj zelenih proizvoda i usluga uz adekvatnu podršku. Ovi podaci ukazuju da potencijal za intenziviranje investicija postoji, ali je snažno uvjetovan dostupnošću finansijskih i institucionalnih mehanizama podrške.

Ukupno posmatrano, MSP sektor pokazuje evolutivan, a ne disruptivan investicioni pristup zelenoj tranziciji. Dominiraju postepene prilagodbe i inkrementalna ulaganja, dok su veće strateške investicije još uvijek ograničene. Za intenziviranje investicija u naprednije zelene tehnologije bit će potrebna dostupnija kombinacija grantova, povoljnih kreditnih linija, tehničke pomoći te pojednostavljenje administrativnih procedura.

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

7. PREPREKE I IZAZOVI

Proces zelene tranzicije MSP u Bosni i Hercegovini odvija se u poslovnom i regulatornom okruženju obilježenom nizom strukturnih i operativnih ograničenja. Rezultati istraživanja za 2025. godinu potvrđuju da, iako je prisutan rast interesa za implementaciju održivih praksi i investicija u zelene mjere, percepcija prepreka i dalje značajno utiče na tempo, obim i intenzitet ulaganja u zelene inicijative.

MSP u 2025. godini identificiraju nekoliko dominantnih kategorija prepreka, koje se mogu grupirati u sljedeće oblasti: administrativne i regulatorne barijere, nedostatak adekvatne financijske podrške (posebno grantova i povoljnih kreditnih linija), nedostatak znanja i stručne ekspertize, te tržišna neizvjesnost i ograničena potražnja za zelenim proizvodima i uslugama.

Struktura i hijerarhija ovih prepreka u velikoj mjeri su konzistentne s nalazima iz 2024. godine, što ukazuje na relativno stabilan obrazac izazova u poslovnom okruženju i spor tempo sistemskih promjena koje bi MSP-ima olakšale tranziciju ka održivijim poslovnim modelima.

7.1. Financijske prepreke

Financijska ograničenja ostaju dominantan izazov za MSP, posebno u kontekstu investicija u naprednije zelene tehnologije i transformaciju poslovnih procesa. Iako 55% preduzeća navodi da investicije financira vlastitim sredstvima, ovakav obrazac financiranja istovremeno ukazuje na ograničen pristup eksternim instrumentima podrške i ograničene kapacitete za realizaciju kapitalno intenzivnijih projekata.

Kao ključne financijske prepreke, MSP u 2025. godini ističu nedostatak adekvatne financijske podrške u vidu grantova (57%), nedostatak povoljnih kreditnih sredstava (34%) te visok inicijalni trošak ulaganja u opremu i tehnologije. Ovi podaci jasno ukazuju na postojanje jaza između ambicija MSP da unaprijede održivost poslovanja i dostupnosti odgovarajućih financijskih instrumenata.

Iako je investicioni interes prisutan, što potvrđuje podatak da 72% preduzeća planira poduzimati aktivnosti povećanja efikasnosti u naredne dvije godine, realizacija većih ulaganja često je uvjetovana vanjskom podrškom. Posebno mikro i mala preduzeća, koja čine većinu uzorka, ističu ograničen investicioni kapacitet i oprez u pogledu dugoročnih ulaganja sa sporijim povratom investicije.

Unakrsna analiza prema veličini preduzeća pokazuje da su financijske prepreke izraženije kod mikro i malih preduzeća, koja u većem procentu navode ograničen investicioni kapacitet i zavisnost od vlastitih sredstava. Kod srednjih i velikih preduzeća prepreke su češće povezane s regulatornom kompleksnošću i administrativnim procedurama, što sugerira da se priroda financijskih izazova mijenja u skladu s veličinom i institucionalnom izloženošću preduzeća.

Rezultati su konzistentni s nalazima iz 2024. godine, kada je također identificirana snažna potreba za kvalitetnijom ponudom grantova i povoljnijih kreditnih linija. Kontinuitet ovog trenda ukazuje na to da financijski okvir za podršku zelenoj tranziciji MSP još uvijek nije dovoljno razvijen ili pristupačan da bi potakao intenzivnije i sistemske investicije.

Financijske prepreke dodatno su povezane s administrativnim zahtjevima i nedovoljnom informiranošću o dostupnim programima podrške. Složene procedure apliciranja i ograničena tehnička podrška u pripremi projektnih prijava predstavljaju dodatni faktor koji umanjuje efektivno korištenje postojećih instrumenata.

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Ukupno posmatrano, nalazi sugeriraju da finansijska ograničenja ne predstavljaju samo pitanje dostupnosti kapitala, već i pitanje strukture i pristupa finansijskim instrumentima, što dodatno naglašava potrebu za jednostavnijim, dostupnijim i MSP-prilagođenim modelima podrške zelenoj tranziciji.

7.2. Regulatorni izazovi

Administrativne i pravne barijere predstavljaju jednu od najčešće navođenih prepreka i u 2025. godini. Čak 60% ispitanika identifikira administrativne i pravne barijere kao značajan izazov u procesu implementacije mjera održivosti. Ovaj podatak potvrđuje da regulatorni okvir i dalje predstavlja jedno od ključnih ograničenja za bržu i intenzivniju zelenu tranziciju MSP.

Preduzeća ukazuju na kompleksne i nedovoljno jasne regulatorne zahtjeve, neusklađenost propisa između različitih nivoa vlasti, administrativno opterećenje u procesu apliciranja za poticaje, kao i nedostatak sistemskih podsticaja koji bi dugoročno stimulirali ulaganja u održivost. Posebno se ističe percepcija da su procedure apliciranja za finansijsku podršku često složene i vremenski zahtjevne, što dodatno destimulira manja preduzeća sa ograničenim administrativnim kapacitetima.

Ovi nalazi su konzistentni s rezultatima iz 2024. godine, kada su administrativne barijere također identificirane kao jedan od ključnih izazova. Izostanak značajnih promjena u percepciji regulatornog okvira sugerira da su institucionalne reforme i pojednostavljenje procedura i dalje nedovoljno vidljivi iz perspektive MSP.

Diferencirana analiza pokazuje da su regulatorni izazovi posebno izraženi kod izvozno orijentiranih i proizvodnih preduzeća, koja su direktnije izložena međunarodnim standardima i zahtjevima usklađivanja. Mikro preduzeća, s druge strane, češće ističu administrativnu kompleksnost i nedostatak jasnih smjernica, što ukazuje na potrebu segmentiranog pristupa regulatornoj podršci.

U tom kontekstu, rezultati istraživanja ukazuju na potrebu za jasnijom komunikacijom postojećih instrumenata podrške, harmonizacijom regulatornog okvira između različitih nivoa vlasti te pojednostavljenjem administrativnih procedura kako bi se MSP-ima omogućio lakši pristup programima podrške i smanjili transakcijski troškovi povezani sa ulaganjima u zelene mjere.

Ukupno posmatrano, regulatorni izazovi se, uz finansijska ograničenja, potvrđuju kao jedan od ključnih sistemskih faktora koji utiču na dinamiku zelene tranzicije MSP u Bosni i Hercegovini.

7.3. Nedostatak znanja i informacija

Nedostatak tehničkog znanja i stručne ekspertize predstavlja jednu od ključnih prepreka za MSP u procesu zelene tranzicije. U 2025. godini čak 58% ispitanika navodi nedostatak znanja i ekspertize kao značajan izazov, što ovu kategoriju svrstava među najizraženije strukturne prepreke.

Posebno mikro i mala preduzeća ističu ograničene interne kapacitete za pripremu i implementaciju projekata održivosti, kao i nedovoljno razumijevanje procesa razvoja i tržišnog pozicioniranja zelenih proizvoda i usluga. Dodatno, 40% ispitanika prepoznaje nedostatak kvalificirane radne snage kao ograničavajući faktor, što ukazuje na širi problem usklađenosti obrazovnog sistema i potreba tržišta rada u oblastima održivosti, energetike i zelenih tehnologija.

Sufinansira
Evropska unija

Rezultati također pokazuju da značajan dio MSP nema potpuno razvijeno razumijevanje koncepta zelene tranzicije. 51% ispitanika navodi da je djelimično upoznato s temom, ali želi dodatne informacije, dok 29% smatra da nema dovoljno znanja. Ovi podaci potvrđuju da je rast svijesti praćen izraženom potrebom za sistemskom edukacijom i specijaliziranom tehničkom i konsultantskom podrškom.

Nalazi su u kontinuitetu s rezultatima iz 2024. godine, kada je također identificirana snažna potreba za tehničkom pomoći i savjetodavnom podrškom. Iako interes i svijest o značaju zelene tranzicije rastu, operativni kapacitet za njenu implementaciju i dalje ostaje ograničen, što upućuje na potrebu za strukturiranim programima edukacije, mentorstva i tehničke asistencije namijenjenim MSP sektoru.

Ukupno posmatrano, rezultati sugeriraju da nedostatak znanja i tehničkih kapaciteta, uz financijska i regulatorna ograničenja, predstavlja treći ključni stub prepreka koji usporava intenzivniju implementaciju zelenih praksi među MSP.

7.4. Tržišni faktori

Tržišni faktori predstavljaju dodatnu, ali značajnu dimenziju izazova u procesu zelene tranzicije MSP. U 2025. godini 35% ispitanika navodi nedostatak potražnje za zelenim proizvodima i uslugama kao prepreku, dok 38% ističe tržišnu konkurenciju kao ograničavajući faktor. Ovi podaci ukazuju da, pored financijskih i regulatornih izazova, MSP djeluju u tržišnom okruženju u kojem zelene karakteristike proizvoda i usluga još uvijek nisu presudan faktor konkurentnosti u svim sektorima.

Dio preduzeća ukazuje i na osjetljivost kupaca na cijenu u odnosu na ekološke karakteristike proizvoda, što dodatno utiče na oprez u donošenju investicionih odluka. Iako 76% MSP prepoznaje zelenu tranziciju kao poslovnu priliku, ta percepcija ne znači automatski i sigurnost u pogledu tržišne realizacije zelenih investicija. Neizvjesnost u pogledu dugoročnih tržišnih trendova i stabilnosti potražnje za zelenim proizvodima i uslugama ostaje važan faktor u strateškom planiranju.

Analiza prema sektoru pokazuje da proizvodna i izvozno orijentirana preduzeća u većoj mjeri percipiraju tržišne implikacije zelene tranzicije, dok dio uslužnog sektora i dalje navodi ograničenu potražnju za zelenim proizvodima i uslugama. Ova razlika ukazuje na neujednačen intenzitet tržišnih pritisaka unutar MSP sektora.

Ovaj aspekt bio je prisutan i u 2024. godini, kada je dio preduzeća naveo da ne vidi dovoljno izraženu tržišnu potražnju za zelenim proizvodima. Rezultati za 2025. potvrđuju da, iako raste interes za razvoj zelenih proizvoda (32% preduzeća spremno je ulagati, a dodatnih 53% uz adekvatnu podršku), tržišna neizvjesnost i dalje utiče na oprez u donošenju investicionih odluka.

Uporedna analiza 2024–2025 ukazuje na sljedeće ključne trendove:

- Stabilnost strukture prepreka: Financijske i regulatorne barijere ostaju dominantne (57% nedostatak grantova; 34% nedostatak povoljnih kredita; regulatorne barijere 60%), bez značajnog smanjenja njihove percepcije.
- Blagi rast svijesti, ali spor rast kapaciteta: Iako MSP pokazuju veće razumijevanje značaja zelene tranzicije, tehnički i financijski kapaciteti ne rastu proporcionalno.
- Rastuća uvjetna spremnost za ulaganja: Sve više MSP izražava spremnost da investira, ali uz adekvatnu podršku.
- Nastavak potrebe za institucionalnom podrškom: Potreba za grantovima, povoljnim kreditima i stručnom pomoći ostaje snažno izražena.

Ukupno posmatrano, MSP sektor u Bosni i Hercegovini pokazuje interes i osnovnu motivaciju za učešće u zelenoj tranziciji, ali se suočava s kombinacijom financijskih, regulatornih, tehničkih i tržišnih ograničenja koja usporavaju

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

intenzivniju transformaciju poslovnih modela. Zelena tranzicija se stoga odvija postepeno, kroz inkrementalne prilagodbe, dok sistemske i strateške promjene ostaju uvjetovane širim institucionalnim i tržišnim okvirom.

8. SURADNJA I KORIŠTENJE USLUGA U OBLASTI ZELENE TRANZICIJE

Suradnja sa drugim kompanijama, konsultantima i stručnim pružateljima usluga predstavlja važan element procesa zelene tranzicije, posebno za MSP koji nemaju razvijene interne kapacitete za tehničku analizu, razvoj projekata i implementaciju specifičnih tehnologija. U ciklusu 2025. godine dodatno su analizirani obrasci korištenja domaćih i regionalnih usluga u oblasti energetske efikasnosti, digitalizacije, inovacija i drugih projekata povezanih sa zelenom tranzicijom.

8.1. Korištenje domaćih i regionalnih usluga

Rezultati istraživanja pokazuju da je 42% ispitanih MSP koristilo usluge kompanija iz Bosne i Hercegovine ili zemalja okruženja za realizaciju projekata vezanih za energetska efikasnost, digitalizaciju procesa, inovacije te razvoj zelenih tehnologija i rješenja. S druge strane, 58% ispitanika navodi da nije koristilo takve usluge.

Unakrsna analiza prema veličini preduzeća pokazuje jasnu diferencijaciju u korištenju specijaliziranih usluga. Dok je udio mikro preduzeća koja koriste takve usluge relativno nizak, srednja i velika preduzeća znatno češće angažiraju domaće ili regionalne pružatelje usluga u oblasti energetske efikasnosti, digitalizacije i inovacija. Ovaj obrazac ukazuje da organizacijski kapacitet i složenost poslovnih procesa direktno utiču na potrebu za eksternom stručnom podrškom.

Ovi podaci ukazuju na umjeren, ali još uvijek nedovoljno razvijen nivo formalizirane suradnje između MSP i specijaliziranih pružatelja usluga u oblasti zelene tranzicije. Iako značajan broj preduzeća prepoznaje potrebu za tehničkom i konsultantskom podrškom (58% navodi nedostatak znanja i ekspertize kao prepreku), stvarna realizacija suradnje sa eksternim stručnjacima još uvijek nije sistemski utemeljena.

Važno je napomenuti da je ovo pitanje prvi put uključeno u ciklus istraživanja 2025. godine, što omogućava preciznije razumijevanje tržišta stručnih usluga i obrazaca korištenja eksternih kapaciteta u procesu zelene tranzicije MSP.

Nalazi sugeriraju da jaz između prepoznate potrebe za stručnom podrškom i stvarnog korištenja takvih usluga i dalje postoji. To ukazuje na potrebu za daljnjim razvojem tržišta stručnih usluga u oblasti zelene tranzicije, ali i na potrebu za aktivnijim povezivanjem MSP sa dostupnim domaćim i regionalnim ekspertizama.

8.2. Razlozi za nekorištenje usluga

MSP koja nisu koristila usluge domaćih ili regionalnih kompanija (58% ukupnog uzorka) navela su nekoliko ključnih razloga za takvu odluku. Najčešće navođeni razlog odnosi se na izostanak konkretne potrebe ili prilike, gdje čak 50% preduzeća iz ove grupe ističe da nije postojala jasna poslovna potreba za angažmanom eksternih pružatelja usluga. Ovaj nalaz može ukazivati na to da dio MSP još uvijek ne razmatra aktivno implementaciju složenijih ili strateški strukturiranih projekata zelene tranzicije.

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Financijski aspekt također predstavlja značajan faktor. Naime, 23% ispitanika iz ove grupe navodi da je cijena ponuđenih usluga previsoka, dok 15% smatra da vrsta usluga nije adekvatno prilagođena specifičnim potrebama njihovog preduzeća. Dodatnih 10% ispitanika izražava percepciju nedovoljnog kvaliteta dostupnih usluga.

Ovi nalazi ukazuju na potencijalni jaz između ponude i potražnje na tržištu stručnih usluga u oblasti održivosti. S jedne strane, postoji izražena potreba za tehničkom i konsultantskom podrškom (što potvrđuje 58% ispitanika koji navode nedostatak znanja i ekspertize kao prepreku), dok s druge strane dio MSP ili ne prepoznaje konkretnu potrebu, ili smatra da su dostupne usluge financijski ili kvalitativno neadekvatne.

Ovakav obrazac sugerira postojanje jaza između prepoznate potrebe za podrškom i stvarnog korištenja dostupnih usluga, što može ukazivati na potrebu za boljim informiranjem MSP, razvojem ciljanih usluga te modelima sufinansiranja konsultantske podrške.

Razlozi za nekorištenje usluga stoga su usko povezani s ranije identificiranim financijskim, ljudskim i tržišnim ograničenjima, što dodatno potvrđuje međusobnu povezanost ovih faktora u oblikovanju dinamike zelene tranzicije MSP sektora u Bosni i Hercegovini.

8.3. Trendovi i implikacije

Analiza rezultata za 2025. godinu ukazuje na nekoliko važnih trendova i strateških implikacija u pogledu suradnje MSP sa pružateljima specijaliziranih usluga u oblasti zelene tranzicije:

- Tržište specijaliziranih usluga i dalje je nedovoljno razvijeno u odnosu na izražene potrebe. Iako 58% MSP navodi nedostatak znanja i ekspertize kao prepreku, samo 42% preduzeća koristilo je usluge domaćih ili regionalnih kompanija u realizaciji projekata energetske efikasnosti, digitalizacije ili razvoja zelenih rješenja. Ovaj nesrazmjer ukazuje na jaz između prepoznate potrebe i konkretne implementacije suradnje.
- Rezultati sugeriraju značajan potencijal za razvoj domaćih kapaciteta u oblasti stručnih i konsultantskih usluga. Razlozi za nekorištenje usluga, poput visoke cijene (23%), neadekvatne prilagođenosti usluga (15%) ili percepcije nedovoljnog kvaliteta (10%), ukazuju na prostor za unapređenje ponude, bolje prilagođavanje potrebama MSP i jačanje konkurentnosti tržišta usluga u oblasti održivosti.
- Rezultati ukazuju na potrebu za jačanjem posredničkih mehanizama. S obzirom na to da 50% MSP koji nisu koristili usluge navodi da nije bilo konkretne potrebe ili prilike, evidentno je da dio preduzeća još uvijek nema jasno strukturirane projekte zelene tranzicije. U tom kontekstu, komore, razvojne agencije i programi podrške mogu imati važnu ulogu u identifikaciji potreba, pripremi projekata i povezivanju MSP sa relevantnim pružateljima usluga.
- Suradnja sa stručnim kompanijama u velikoj je mjeri financijski uvjetovana. S obzirom na to da 57% MSP ističe nedostatak grantova kao prepreku, a 55% investicije financira vlastitim sredstvima, jasno je da dostupnost financijskih instrumenata direktno utiče na mogućnost angažiranja eksternih stručnjaka. Financijski okvir, stoga, ostaje važan pokretač ili ograničavajući faktor intenzivnije suradnje i profesionalizacije procesa zelene tranzicije.

U poređenju s 2024. godinom, kada je identificirana snažna potreba za tehničkom podrškom i grantovima, rezultati 2025. godine potvrđuju kontinuitet te potrebe. Međutim, operacionalizacija suradnje i dalje je ograničena, što ukazuje da institucionalni i tržišni mehanizmi podrške još uvijek nisu dovoljno integrirani u poslovnu praksu MSP.

Analiza prema sektoru i veličini preduzeća dodatno potvrđuje da je korištenje specijaliziranih usluga izraženije kod proizvodnih i izvozno orijentiranih preduzeća, dok je kod mikro i lokalno orijentiranih firmi ta saradnja ograničena. Ova

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

segmentacija implicira potrebu za diferenciranim modelima podrške, od inicijalne edukacije i podizanja svijesti kod mikro preduzeća, do razvoja sofisticiranijih konsultantskih rješenja za naprednije segmente MSP sektora.

Ukupno posmatrano, rezultati sugeriraju da razvoj funkcionalnog ekosistema stručnih usluga može predstavljati jedan od ključnih akceleratora zelene tranzicije MSP, posebno kroz jačanje povezanosti između potreba preduzeća, dostupnih ekspertskih kapaciteta i finansijskih instrumenata podrške.

9. KOMPARATIVNA ANALIZA 2024–2025

Komparativna analiza Zelenog MSP barometra 2024 i 2025 omogućava identifikaciju promjena u percepcijama, praksama i izazovima MSP u Bosni i Hercegovini u procesu zelene tranzicije. Budući da je metodološki okvir ostao konzistentan između dva ciklusa (standardizirani upitnik i komparabilni indikatori), moguće je sagledati dinamiku razvoja stavova i ponašanja MSP u relativno kratkom vremenskom periodu.

Ovo poglavlje sistematizira ključne indikatore promjene, identifikira područja poboljšanja, stagnacije i nove izazove, te nudi analitičku interpretaciju u kontekstu šireg regulatornog i tržišnog okruženja.

9.1. Ključni indikatori promjene

Komparativna analiza rezultata Zelenog MSP barometra za 2024. i 2025. godinu pokazuje da su promjene između dva ciklusa istraživanja uglavnom evolutivne, a ne transformacijske prirode. MSP sektor u Bosni i Hercegovini pokazuje postepeni napredak u razumijevanju i operacionalizaciji zelene tranzicije, ali bez značajnih strukturnih pomaka u obrascima investicija i percepcije prepreka.

Jedan od ključnih indikatora promjene odnosi se na rast percepcije zelene tranzicije kao poslovne prilike. U 2025. godini 77% ispitanika prepoznaje zelenu tranziciju kao poslovnu priliku (u potpunosti ili djelimično), dok 72% preduzeća planira poduzimati aktivnosti povećanja efikasnosti u naredne dvije godine. U poređenju s 2024. godinom, kada je dominantan fokus bio na opreznom pristupu i informativnom interesu, rezultati za 2025. pokazuju jasnije povezivanje zelene tranzicije s konkurentnošću i poslovnim razvojem.

Drugi važan indikator odnosi se na tržišnu dimenziju poslovanja. U 2025. godini 24% MSP posluje na tržištu Evropske unije, što povećava njihovu izloženost međunarodnim regulatornim i ESG zahtjevima. Iako 55% MSP i dalje ne smatra klimatske promjene egzistencijalnom prijetnjom, vidljiv je rast interesa za razumijevanje operativnih i tržišnih implikacija zelenih politika, posebno kod izvozno orijentiranih preduzeća.

Treći indikator odnosi se na investicionu spremnost. Spremnost za ulaganje u razvoj zelenih proizvoda i usluga prisutna je kod 32% preduzeća, dok dodatnih 53% iskazuje spremnost uz adekvatnu institucionalnu ili finansijsku podršku. Ovi podaci ukazuju na stabilan interes za ulaganja, ali i na izraženu zavisnost od dostupnosti eksternih finansijskih instrumenata.

Istovremeno, struktura financiranja ostaje gotovo nepromijenjena. Vlastita sredstva i dalje predstavljaju dominantan izvor financiranja (55%), dok je korištenje grantova (6%) i državnih poticaja (12%) i dalje ograničeno. Ovaj kontinuitet potvrđuje da finansijski okvir podrške zelenoj tranziciji MSP još uvijek nije dovoljno razvijen da bi značajnije promijenio investicione obrasce.

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Pojedini strukturni izazovi također ostaju stabilni. Administrativne barijere (60%), nedostatak grantova (57%) i nedostatak znanja i ekspertize (58%) i dalje su među dominantnim preprekama, bez značajnog smanjenja njihove percepcije u odnosu na 2024. godinu.

Ukupno posmatrano, ključni indikatori promjene ukazuju na postepeni rast svijesti i interesa za zelenu tranziciju, ali bez značajnijih promjena u strukturnim uvjetima koji bi omogućili bržu transformaciju poslovnih modela MSP sektora.

9.2. Sistematsko poređenje ključnih indikatora (2024 vs 2025)

Tabela 1 Pregled trendova 2024–2025

Oblast analize	2024	2025	Trend (Ocjena promjene)
Razumijevanje zelene tranzicije	Većina MSP djelimično upoznata; ograničena percepcija klimatskih rizika	Blagi porast svijesti i interesa za dodatne informacije	Umjeren napredak
Percepcija utjecaja na poslovanje	Klimatske promjene ne percipiraju se kao direktna prijetnja kod većine MSP	Veće prepoznavanje dugoročnih tržišnih i regulatornih implikacija	Umjeren napredak
Primjena mjera efikasnosti	Značajan broj MSP provodi osnovne mjere optimizacije troškova	Kontinuitet primjene mjera; rast planiranih aktivnosti (72%)	Stabilno s blagim rastom
Ulaganja u zelene tehnologije	Ulaganja ograničena i uglavnom fokusirana na osnovne mjere efikasnosti	Sličan nivo ulaganja; rast interesa za investicije uz eksternu podršku	Umjeren napredak
Izvori financiranja	Dominantno vlastita sredstva	I dalje dominantno vlastita sredstva (55%)	Bez značajne promjene
Financijske prepreke	Nedostatak grantova i povoljnih kredita	I dalje ključna prepreka (57% grantovi; 33% krediti)	Bez značajne promjene
Regulatorne barijere	Administrativne prepreke visoko rangirane	I dalje među najznačajnijim izazovima (60%)	Bez značajne promjene
Nedostatak znanja / ekspertize	Snažno izražena potreba za tehničkom podrškom	Kontinuirana potreba (58%)	Bez značajne promjene
Korištenje domaćih/regionalnih usluga	Potreba izražena, ali ograničeno korištenje	42% koristi usluge; većina MSP i dalje bez formalne saradnje	Stabilno
Spremnost za buduća ulaganja	Uvjetna spremnost (uz grantove i podršku)	32% spremno investirati; 53% uz podršku	Umjeren napredak

9.3. Poboljšanja, stagnacije i novi izazovi

Komparativna analiza rezultata za 2024. i 2025. godinu ukazuje na kombinaciju postepenih poboljšanja, stagnacije u pojedinim strukturnim oblastima te pojavu novih ili izraženijih izazova. Ukupan obrazac razvoja može se opisati kao evolutivan, uz vidljiv napredak u svijesti MSP, ali bez značajnijih promjena u strukturnim uvjetima poslovanja.

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

U domenu poboljšanja primjetan je rast svijesti o tržišnim implikacijama zelene tranzicije. MSP u 2025. godini jasnije povezuju održivost sa konkurentnošću, pristupom izvoznim tržištima i dugoročnom stabilnošću poslovanja. Povećana otvorenost za ulaganja potvrđena je podatkom da 72% preduzeća planira poduzimati mjere povećanja efikasnosti, dok 77% MSP prepoznaje zelenu tranziciju kao poslovnu priliku. Također je vidljivo postepeno širenje spektra mjera, od osnovnih operativnih optimizacija ka složenijim investicijama, iako najčešće uz potrebu za finansijskom podrškom.

Istovremeno, nekoliko ključnih oblasti pokazuje stagnaciju. Struktura izvora financiranja ostaje gotovo nepromijenjena, uz dominantno oslanjanje na vlastita sredstva (55%), dok je korištenje grantova i poticaja i dalje ograničeno. Percepcija administrativnih barijera (60%) i nedostatka finansijske podrške (57%) ostaje visoka, bez značajnog poboljšanja u odnosu na prethodni ciklus. Također, saradnja sa specijaliziranim pružateljima usluga ostaje umjerena (42% MSP koristi takve usluge), uprkos izraženoj potrebi za tehničkom podrškom.

Pored kontinuiteta postojećih izazova, rezultati za 2025. ukazuju i na dodatne izazove. Izvozno orijentirana preduzeća (24% uzorka) sve više osjećaju indirektno efekte EU regulative i ESG zahtjeva. Istovremeno, tržišna neizvjesnost i troškovni pritisci utiču na oprez u investicionim odlukama, dok jaz između potreba MSP i dostupnih stručnih usluga postaje izraženiji, posebno u pogledu cijene i prilagođenosti usluga.

Tabela 2 Pregled trendova 2024–2025

Dimenzija	Poboljšanja	Stagnacija	Novi / intenzivirani izazovi
Svijest i percepcija	Veće prepoznavanje zelene tranzicije kao poslovne prilike (77%)	Klimatske promjene i dalje nisu dominantno percipirane kao egzistencijalna prijetnja (55% ne smatra prijetnjom)	Jače povezivanje sa izvoznim zahtjevima i EU regulativom
Investicije	Rast planiranih ulaganja (72% planira mjere efikasnosti)	Dominacija vlastitih sredstava (55%)	Oprez zbog tržišne nestabilnosti
Financiranje	Veća spremnost za ulaganje uz podršku (53%)	Ograničeno korištenje grantova i poticaja	Jaz između potreba MSP i dostupnih instrumenata
Tehnička podrška	Rastući interes za stručnu podršku	Samo 42% koristi specijalizirane usluge	Percepcija visoke cijene i nedovoljne prilagođenosti usluga
Regulatorni okvir	Veća svijest o implikacijama EU standarda	Administrativne barijere i dalje visoke (60%)	Povećana regulatorna kompleksnost za izvoznike

Ukupno posmatrano, period 2024–2025 karakterizira postepeno sazrijevanje MSP sektora u pogledu razumijevanja i prihvatanja zelene tranzicije, ali bez sistemskih promjena u institucionalnom i finansijskom okruženju koje bi omogućile bržu i dublju transformaciju poslovnih modela. Napredak je vidljiv na nivou svijesti i namjera, dok strukturalni uvjeti ostaju relativno stabilni i ograničavajući.

Rezultati sugeriraju da MSP sektor u Bosni i Hercegovini ulazi u fazu rane implementacije zelene tranzicije, ali da će daljnji napredak u velikoj mjeri zavisiti od unapređenja finansijskog, regulatornog i savjetodavnog ekosistema podrške.

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

9.4. Analitička sinteza

Komparativna analiza rezultata za 2024. i 2025. godinu pokazuje da se MSP sektor u Bosni i Hercegovini nalazi u fazi postepenog sazrijevanja u odnosu na zelenu tranziciju. Evidentan je rast svijesti o tržišnim i konkurentskim implikacijama održivosti, kao i povećana spremnost za ulaganja. Naime, 77% MSP prepoznaje zelenu tranziciju kao poslovnu priliku, dok 72% preduzeća planira poduzimati mjere povećanja efikasnosti u narednom periodu. Ovi podaci ukazuju na postepenu internalizaciju koncepta održivosti u poslovne prioritete MSP.

Međutim, strukturne prepreke ostaju izražene i uglavnom nepromijenjene u odnosu na prethodni ciklus istraživanja. Administrativne barijere (60%), nedostatak grantova (57%) i nedostatak znanja i ekspertize (58%) i dalje su među najčešće navođenim izazovima. Dominacija vlastitih sredstava u financiranju investicija (55%) dodatno potvrđuje da institucionalni i finansijski okvir podrške još uvijek nije dovoljno razvijen da bi omogućio intenzivniji investicioni ciklus.

Relativno spor tempo promjena između dva ciklusa istraživanja može se povezati sa odsustvom značajnijih institucionalnih i finansijskih reformi, kao i kontinuiranom regulatornom kompleksnošću. Iako su percepcije i investicione namjere evoluirale u pozitivnom pravcu, transformacija poslovnih modela ostaje ograničena dostupnošću finansijskih instrumenata, jasnoćom regulatornog okvira i internim kapacitetima MSP za implementaciju složenijih projekata.

Istovremeno, rast svijesti i izražena spremnost za ulaganja predstavljaju važnu osnovu za buduće razvojne intervencije. Rezultati Barometra 2025 potvrđuju da je MSP sektor otvoren za zelenu tranziciju i prepoznaje njene dugoročne implikacije na konkurentnost, ali da ubrzanje tog procesa zahtijeva koordiniraniji pristup javnih politika, dostupnije finansijske instrumente i snažniju tehničku podršku. Smanjenje jaza između deklarativne spremnosti i stvarne implementacije ostaje ključni izazov naredne faze razvoja.

Dodatno, strukturna analiza ukazuje da dinamika promjena nije homogena unutar MSP sektora. Srednja i veća preduzeća pokazuju izraženiju integraciju zelenih politika kroz investicije i strateško pozicioniranje, dok mikro preduzeća i dalje dominantno ostaju u fazi osnovnih operativnih prilagodbi. Ova diferencijacija ukazuje na potrebu za segmentiranim pristupom politikama podrške, prilagođenim različitim razvojnim kapacitetima MSP.

Ukupno posmatrano, rezultati sugeriraju da se MSP sektor u Bosni i Hercegovini nalazi u tranziciji između faze svijesti i faze rane implementacije zelene tranzicije, pri čemu će daljnji napredak u velikoj mjeri zavisiti od unapređenja ekosistema finansijske, regulatorne i stručne podrške..

10. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

10.1. Zaključci

Rezultati Zelenog MSP barometra 2025 potvrđuju da se proces zelene tranzicije među malim i srednjim preduzećima u Bosni i Hercegovini odvija postepeno. Iako nisu zabilježeni značajni strukturni pomaci u obrascima investiranja i poslovnih transformacija, evidentan je rast svijesti, interesa i spremnosti za implementaciju održivih poslovnih praksi. Naime, 77% MSP prepoznaje zelenu tranziciju kao poslovnu priliku, dok 72% planira aktivnosti povećanja efikasnosti u narednom periodu.

Komparativna analiza sa 2024. godinom ukazuje na nekoliko ključnih zaključaka:

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by
giz
Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

a) Rast svijesti, ali ograničen institucionalni okvir

MSP sve jasnije prepoznaju značaj zelene tranzicije za dugoročnu konkurentnost, posebno u kontekstu izvoza i usklađivanja sa EU zahtjevima. Međutim, institucionalni i finansijski okvir još uvijek ne pruža dovoljno snažnu podršku koja bi omogućila bržu transformaciju poslovnih modela.

b) Dominacija operativnih nad strateškim investicijama

MSP najčešće provode mjere koje donose direktne operativne uštede, poput povećanja energetske efikasnosti i optimizacije resursa, dok su kompleksnije tehnološke transformacije rjeđe. Investicioni pristup ostaje oprezan i fokusiran na projekte sa kraćim periodom povrata ulaganja.

c) Finansijske i regulatorne prepreke ostaju ključni izazovi

Nedostatak grantova, ograničen pristup povoljnim kreditnim sredstvima i administrativna kompleksnost i dalje predstavljaju glavne prepreke za intenzivniju implementaciju zelenih investicija.

d) Nedovoljno razvijen ekosistem stručne podrške

Iako MSP izražavaju potrebu za tehničkom i konsultantskom podrškom, tržište specijaliziranih usluga još uvijek nije dovoljno razvijeno niti široko korišteno. Jaz između potreba MSP i stvarne saradnje sa pružateljima stručnih usluga ostaje izražen.

e) Uvjetna spremnost za ulaganja

Spremnost MSP za ulaganje u zelene tehnologije i proizvode je prisutna, ali u velikoj mjeri zavisi od dostupnosti finansijskih podsticaja, jasnijeg regulatornog okvira i dostupne stručne podrške.

f) Neujednačena dinamika tranzicije unutar MSP sektora

Zelena tranzicija nije homogena. Srednja i veća preduzeća pokazuju viši nivo spremnosti i kapaciteta za prilagodbu, dok mikro preduzeća češće ostaju ograničena nedostatkom resursa i znanja. Ova razlika ukazuje na potrebu diferenciranog pristupa politikama podrške MSP.

Ukupno posmatrano, MSP sektor u Bosni i Hercegovini pokazuje rastući interes i potencijal za zelenu tranziciju. Međutim, bez snažnije i koordinirane institucionalne podrške, tempo promjena će i dalje ostati postepen, sa fokusom na inkrementalne prilagodbe umjesto sveobuhvatne transformacije poslovnih modela..

10.2. Preporuke

Na osnovu analize rezultata Zelenog MSP barometra 2025 mogu se formulirati ključne preporuke usmjerene prema donosiocima politika, razvojnim partnerima i institucijama koje imaju važnu ulogu u oblikovanju okruženja za zelenu tranziciju MSP sektora.

a) Jačanje finansijskih instrumenata za zelenu tranziciju MSP

Rezultati pokazuju da finansijska podrška predstavlja ključni katalizator ubrzanja zelene tranzicije. U tom kontekstu preporučuje se:

- razvoj ciljanih grant programa za MSP u oblasti energetske efikasnosti i zelenih tehnologija
- povećanje dostupnosti povoljnih kreditnih linija sa dužim grace periodima

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

- razvoj kombiniranih finansijskih modela (blended finance) koji integrišu grant sredstva, kredite i tehničku pomoć
- pojednostavljenje procedura apliciranja kako bi se povećala dostupnost sredstava, posebno za mikro i mala preduzeća

b) Pojednostavljenje regulatornog okvira i smanjenje administrativnih barijera

Administrativna kompleksnost i regulatorna neizvjesnost i dalje predstavljaju značajnu prepreku ulaganjima MSP. Prioriteti u ovoj oblasti uključuju:

- pojednostavljenje procedura odobravanja investicija u zelene tehnologije
- unapređenje koordinacije između različitih nivoa vlasti
- razvoj praktičnih smjernica za MSP za usklađivanje sa EU i ESG standardima
- jačanje transparentnosti dostupnih programa podrške

c) Jačanje tehničke i savjetodavne podrške MSP

Pored finansijske podrške, MSP je potrebna sistemska stručna podrška za pripremu i implementaciju projekata. Preporučuje se:

- razvoj programa tehničke pomoći za MSP
- podrška razvoju domaćeg tržišta konsultantskih usluga u oblasti zelene tranzicije
- uspostavljanje „one-stop-shop“ mehanizama za informiranje MSP o dostupnim programima podrške
- jačanje uloge razvojnih agencija, komora i klastera kao posrednika podrške

d) Razvoj tržišnih podsticaja za zelene proizvode i usluge

Za dugoročnu održivost zelene tranzicije potrebno je jačati tržišne mehanizme koji podstiču potražnju za održivim rješenjima:

- integracija zelenih kriterija u javne nabavke
- podrška uključivanju MSP u zelene lance vrijednosti
- promocija standarda održivosti u izvoznim sektorima
- podizanje svijesti potrošača o važnosti održivih proizvoda

e) Institucionalizacija praćenja kroz Zeleni MSP barometar

Kontinuirano praćenje trendova je ključno za dizajn efikasnih politika podrške. U tom kontekstu preporučuje se:

- nastavak godišnjeg provođenja Zelenog MSP barometra
- razvoj standardiziranog seta indikatora za praćenje napretka
- korištenje rezultata istraživanja kao osnove za dizajn programa podrške MSP
- jačanje saradnje između javnog, privatnog i razvojnih partnera u interpretaciji nalaza

Sufinansira
Evropska unija

Zeleni MSP barometar 2025 potvrđuje da MSP u Bosni i Hercegovini nisu pasivni posmatrači zelene tranzicije, već akteri koji postepeno uvode održive prakse u skladu sa svojim kapacitetima. Međutim, brzina i obim tranzicije u velikoj mjeri zavise od kvaliteta institucionalne, finansijske i stručne podrške.

Ukoliko se preporučene mjere implementiraju na koordiniran način, MSP sektor u Bosni i Hercegovini može značajno ubrzati proces zelene transformacije, povećati konkurentnost i osigurati dugoročnu otpornost na regulatorne i tržišne promjene.

*Ova publikacija je urađena uz finansijsku podršku Evropske unije (EU) i Vlade SR Njemačke (BMZ) kroz Inicijativu EU za razvoj privatnog sektora u BiH. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost VTK/STKBiH i nužno ne odražava stanovišta EU i BMZ-a.

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

RESPONSIBLE
BUSINESS HUB
BOSNIA AND HERZEGOVINA
RBH NETWORK

VANJSKOTRGOVINSKA KOMORA BOSNE I HERCEGOVINE
СПОЉНОТРГОВИНСКА КОМОРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
FOREIGN TRADE CHAMBER OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

